

Яссін М. А.

Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського

ЛІТЕРАТУРНІ ШКОЛИ ТА ЇХ РОЛЬ У ЗБАГАЧЕННІ АРАБСЬКОЇ МОВИ

У статті всебічно досліджується значення літературних шкіл як важливого феномена, що вплинув на формування, розвиток та збагачення арабської мови протягом різних історичних етапів. Літературні школи розглядаються не лише як творчі об'єднання авторів, а й як інституції, що виконували функцію мовного оновлення, сприяли уніфікації літературної норми, закріплювали мовні інновації в суспільній свідомості та розширювали виражальні можливості мови. Особливу увагу приділено аналізу таких напрямів, як класична школа, школа «Аль-Махджар», неокласична школа, рух «Аль-Діван», угруповання «Аполлон», а також модерністські тенденції ХХ століття. Розглядаються внески окремих представників шкіл у збагачення лексичного фонду, розвиток жанрової системи, використання діалектизмів, неологізмів, символіки, ритмічних та синтаксичних новацій. Показано, що літературні школи не лише відображали соціальні, культурні й політичні трансформації, але й активно впливали на мовне середовище – формували нові мовні конструкції, змінювали усталені стилістичні норми, відкривали нові можливості для емоційного та інтелектуального вираження. Автор акцентує увагу на тому, що поетична мова, художня метафора, інтертекстуальність і багатозначність стали засобами глибшого розкриття мовного потенціалу арабської мови, її здатності до відображення сучасних реалій. У статті наголошується, що активна взаємодія між мовою та літературною творчістю стала основою для гармонійного співіснування традиції й новаторства, що й обумовило живий, динамічний характер розвитку арабської мови. Дослідження має теоретичну й практичну цінність для фахівців у галузі лінгвістики, літературознавства, культурології, а також для викладачів та студентів гуманітарних спеціальностей, які працюють у контексті арабомовної культурної спадщини.

Ключові слова: арабська мова, літературні школи, класицизм, романтизм, поетика, мовна еволюція, стиль.

Постановка проблеми. У сучасному мовознавстві та літературознавстві особливу актуальність набуває вивчення механізмів взаємодії між мовою та художньою творчістю, зокрема у контексті динамічних соціокультурних змін. Арабська мова, яка має багатовікову історію розвитку, зазнала значного впливу з боку літературних шкіл, що формувалися в різні історичні періоди як у межах арабського світу, так і в діаспорі. Попри наявність окремих досліджень, що розглядають внесок окремих письменників або напрямів, комплексне осмислення ролі літературних шкіл як інституціоналізованих чинників мовного збагачення залишається недостатньо опрацьованим.

Проблема полягає в тому, що літературні школи часто розглядаються переважно з художньо-естетичних позицій, без належної уваги до їхнього лінгвістичного потенціалу. Водночас ці школи виконували важливу функцію мовотворення: у їхньому середовищі формувалися нові жанрові структури, розширювалися межі поетичної мови,

впроваджувалися неологізми, діалектизми, стилістичні та ритмічні новації. Таким чином, постає наукове завдання – простежити й систематизувати вплив літературних шкіл на мовну еволюцію, визначити закономірності їхнього внеску у формування сучасної арабської літературної мови.

З огляду на це, вивчення ролі літературних шкіл у збагаченні арабської мови має не лише теоретичне, а й практичне значення для лінгвістики, перекладознавства, викладання арабської мови як іноземної та збереження культурної ідентичності в умовах глобалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблема впливу літературних шкіл на розвиток арабської мови вже давно привертає увагу дослідників як у країнах Близького Сходу, так і за їх межами. У працях арабських літературознавців, зокрема Таха Хусейна, Шаукат Алі та Махмуда Аміна, розглядаються ідеї про зв'язок між поетичними формами та еволюцією мови. Зокрема, Таха Хусейн у своїй праці про класичну арабську пое-

зію наголошував на тому, що поетичні школи доби Аббасидів заклали основи мовної нормалізації та стандартизації літературної арабської.

Західні арабістичні дослідження (наприклад, праці Монро, Гібба та Ніклсона) аналізують, як стилістичні та тематичні інновації в межах окремих шкіл, зокрема Андалузької та Неокласичної, сприяли розширенню лексичного запасу та зміні синтаксичних конструкцій. Особливу увагу також приділено ролі модерністських літературних течій XX століття, таких як школа «Аль-Махджар», у процесах модернізації мови через запозичення, неологізми та розширення жанрової палітри.

Попри наявність великої кількості досліджень, недостатньо вивченою залишається роль окремих шкіл у формуванні дискурсивних практик, а також вплив регіональних особливостей на лінгвістичну варіативність. Це засвідчує потребу у комплексному аналізі літературних шкіл як феномену, що не лише відображає, але й активно формує мовну динаміку.

Постановка завдання. Метою цієї статті є комплексне дослідження ролі літературних шкіл у збагаченні арабської мови як у лінгвістичному, так і в культурно-естетичному вимірах. У центрі уваги перебуває з'ясування механізмів, за допомогою яких ті чи інші літературні напрями сприяли розширенню лексичного складу мови, розвитку нових жанрових форм, стилістичних прийомів і мовних конструкцій.

Для досягнення поставленої мети передбачено виконання таких завдань:

- визначити ключові літературні школи, що відіграли провідну роль у розвитку арабської мови;
- охарактеризувати специфіку мовних інновацій, започаткованих представниками цих шкіл;
- простежити взаємозв'язок між соціокультурними змінами та мовними зрушеннями в арабському літературному просторі;
- проаналізувати приклади мовної трансформації у творах авторів, що репрезентували різні школи;
- виявити спільні та відмінні тенденції мовного розвитку в межах класичних і модерністських літературних шкіл;
- оцінити вплив цих процесів на сучасну арабську літературну норму.

Виклад основного матеріалу. Формування літературних шкіл є одним із ключових чинників, що впливають на розвиток національної мови. У випадку арабської мови, класична й романтична літературні школи відіграли принципово різні, але

однаково значущі ролі. Класична школа забезпечувала збереження культурної спадщини через суворе дотримання форми, стилю та жанрових норм. Натомість романтична школа, що виникла як реакція на класицизм, сприяла емоційному та індивідуальному вираженню, розширюючи лексичний діапазон та гнучкість поетичного вислову.

Дослідження взаємодії літературних напрямів і мовної еволюції є особливо актуальним у сучасному контексті, коли постає завдання не лише збереження, а й модернізації культурної ідентичності арабського світу. Ця стаття спрямована на аналіз того, яким чином літературні школи формували стилістику, семантику та синтаксис арабської мови.

Літературна та мистецька творчість не є ізольованою від суспільства та середовища. Митець здебільшого орієнтується на оточення, у якому він живе та взаємодіє. Ним є природа, яка його оточує і сприяє формуванню образу його життя та діяльності. Це можуть бути: бурхливі моря, могутні гори, таємничі ліси, ріки, хмарне громове небо, вітри, пустелі, яскраве сонце, чисте небо, яскраві зірки. Відмінність у цих явищах вимагає необхідної реакції в людському розумінні. В першу чергу ми розглядаємо їх вплив з точки зору фізичного становлення, темпераменту, способу життя, смакових аспектів, інтелектуального та мистецького бачення, мови та форм вираження. При переході людини з одного середовища в інше його доробок не втрачається, а скоріше вводить новий діалог, що складається з чітких нових бачень і рефлексій.

Ці фактори не обмежуються впливом природи. Є людське середовище з усіма його факторами спокою та метушні, однорідності та різноманіття. Середовище людини означає культуру, цивілізацію, спосіб життя, житло, одяг, класовий статус, економічний стан, традиції, звичаї, смаки, науку, мистецтво, урбанізацію, інтелектуальне життя, закони та політичні форми, змішання між народами, перемоги та поразки, стабільність чи потрясіння. З іншого боку, це середовище піддається впливу його творців, оскільки взаємодія між ними є взаємною, адже інтелектуально-мистецький фактор є однією з найзначущих причин соціальних змін.

Звідси було започатковано історико-критичне вчення, яке займалося вивченням середовища та ступенем його впливу на літературу та мистецтво. Воно вказує на особливості навколишнього середовища, зображення його прихованих і явних течій, майбутніх викликів. Таха Хусейн у своєму першому дослідженні Аль-Маарі зазначає: «Людина

та багатство її фаз є результатом впливу низки чинників, які впливали на її настрої. Вся проблема полягає в тому, що ми розглядаємо людину так, ніби чинники, які були у минулому та будуть у майбутньому не мають впливу».

Однак це не означає, що митці схожі за характером свого ставлення до середовища, яке впливає на них та на яке впливають вони самі. Скоріше за все це означає загальний характер, який їм притаманний. Тому більшість їхніх творінь, як і творінь більшості з них друкується зі специфічними ознаками, які є індикаторами епохи. При цьому кожен з них зберігає свою ідентичність та унікальність. Через цей загальний вплив на навколишнє середовище, формується «доктрина», ознаки якої спочатку незрозумілі, правила якої не помічаються. Як правило, вченим, критикам і теоретикам потрібні десятиліття, щоб обміркувати ці ознаки, їх причини, прояви та розвиток, а потім зробити висновок, щоб виділити їх правила, філософію та визначення. Ці ознаки розглядаються в контексті дослідження термінології, часу, умов, а також впливу на них інших факторів. Таким чином це питання активно дискутується.

«Доктрина» – це колективне утворення, яке не обмежується однією особою, а охоплює велику кількість творчих людей, які мали один смак і схожі погляди, бо підпали під вплив умов загального середовища. Ось чому романтику назвали «хворобою епохи», порівнюючи з пандемією.

Доктрина не виникає раптово і не скасовує те, що було до неї, не зникає раптово перед новою доктриною. Скоріше вона поступово формується там, де співіснують сліди попередньої та нинішньої школи. Потім старі сліди повільно зникають – доктрина поступово згасає перед наступною школою. Риси двох шкіл збігаються з конкретним письменником, часом, або з кількома письменниками та творцями в один період. Доктрина може повернутися після її зближення з новими рисами. Тут можуть розглядатися риси кількох шкіл одночасно, як це має місце в сучасній арабській літературі, де ви одночасно можете спостерігати за тенденціями традиційної, творчої, символічної та реалістичної школи. Причиною цього є різниця в особливих умовах, яким підпорядковується кожен із письменників і творців, наприклад різноманітність обставин, культур, ідеологій, рівень цивілізації, взаємодія з новими або західними течіями, швидкість розвитку письменника або його повільність у відповіді та адаптації, а також різні таланти та індивідуальні переваги. Зрештою, це хід природної еволюції, яка суперечить неспо-

діванкам та сплескам і підпорядкована закону дії та протидії.

Літературне поле зводить експериментальні ідеї художніми засобами до сфери втілення. Що стосується слова мазхаб (доктрина), то воно означає «переконавання за якими людина живе» [1]. Ми визначаємо його як «набір принципів і думок, пов'язаних і узгоджених з доктриною (літературною, науковою, філософською.....)» [2]. Тут слово «доктрина» базується на інтелектуальному відношенні та попередніх узгоджених когнітивних рамках. Слід відзначити, що доктрина в літературі відрізняється від доктрини в критиці, незважаючи на близькість між ними. Тут ми виокремлюємо історичну доктрину, соціальну доктрину, психологічну доктрину та доктрину впливу. Ми спостерігаємо плутанину Язіда між методологією дослідження в літературі та її теоретичною критикою. Що стосується методології, то вона складається зі «зрозумілих і простих правил, які запобігають тому, щоб дотримання брехні сприймалося як правильне, а правильне знання досягало душі всіх речей, які воно може досягнути, не гублячись у марних зусиллях. Це поступово збільшує те, що є в душі вчителя» [3]. Навчальні програми поділяються на зовнішні (історично-порівняльні, внутрішні та описово-аналітичні). Що стосується напряму, то це «бачення або абстрактна теорія, думка. Якщо її застосувати через процедурні кроки, вона стає методом. Це просте роз'яснення може поставити нас на правильний шлях дослідження».

Наша дискусія про доктрини чи літературні школи залишається актуальною. Ми також розглядаємо їх походження та художні особливості. Не варто забувати, що розмова про школу в літературі, перш за все означає існування інтелектуального посилення та попередніх узгоджених думок, заснованих на ньому. Я спробую спростити речі, починаючи з групи напрямків, які школи впроваджують через своє бачення. Серед них: інтелектуальна референція, що починається в процесі творчості з розуму, уяви, відчуття форми та змісту, перетину їх між собою, взаємодія між ними, літературною статтю та соціальним класом. Якби ми розглядали ці напрямки в іншому значенні, ми б сказали, що різниця між літературними школами виникла через різницю в їхньому погляді на концепцію літератури та її природу з одного боку, а також заперечення їх функцій з іншого боку.

Класична доктрина: більшість літераторів погоджуються, що класицизм є найдавнішою літературною доктриною, яка виникла та поширилася

в Італії в п'ятнадцятому та шістнадцятому століттях нашої ери, а також у Франції в сімнадцятому столітті нашої ери. Література на вигляд старша за літературні доктрини. Тож, коли виникла класична доктрина, і які властивості та риси її характеризують?

Дискусія про появу класичної доктрини неминує спонукає нас говорити про європейський рух «Відродження» в галузі літератури та мистецтва. Давайте розберемо значення слова «класичний». Воно походить від латинського *classicus* – зразковий. Спочатку це слово означало відношення до першого розряду жителів Риму, і з цього значення з'явилося визначення академічної одиниці, тобто класу. Причиною того, щоб назвати так вид літератури, полягає в тому, що вона є літературою, яка мала бути увічнена з часом і довела свою дієвість у навчанні та вихованні молодих людей. [4] Це почалося з письменника Авла Геллія у другому столітті нашої ери, коли цей термін з'явився і вперше був використаний письменником-аристократом, який писав для знаті та еліти народу. «В епоху Відродження поняття класицизму застосовувалося щодо грецьких і римських творів лише за умови, що вони були однорідними за стилем. Пізніше цей термін став застосовуватися до літератури, яка зображує вічні людські цінності, властиві доброті та красі, які залишаються незмінними незалежно від часу чи місця» [5].

Насправді і італійці, і французи погоджуються з цим визначенням, але італійці дотримувалися грецького підходу. Тоді як французи дотримувалися латинського підходу та наслідували їхніх письменників і літературу. «Расін прагнув стати копією латинського драматурга, але водночас не копіювати стиль грецького Софокла. Французький письменник (Буало) писав свої твори на зразок додатків книги «Мистецтво поезії» латинського поета Горація» [6]. Ні для кого не секрет, що прямий вплив Горація на Аристотеля через це просте резюме витоків класицизму як терміну та доктрини в літературі. Через це ми можемо визначити принципи, яких дотримуються її автори. Завдяки напрямкам, які ми визначили у вступі, ми можемо визначити характерні риси класичної доктрини в наслідуванні стародавніх праць. З цього питання Махмуд Зухні описав класичну літературу як «традиційну літературу, яка слідує тим самим канонам, що й її попередниця і черпає свої теми зі добре відомих джерел, а потім створює модель за її прикладом» [7]. Моя думка заснована на принципі наслідування класичного вчення, тому я не бачу імперативу в цьому питанні через

дві причини: Перша полягає в тому, що грецька література є головним послідовником класики, оскільки це первісна література в якій ніхто не унаслідувався, а друга – це ознака створення вільного вибору [8]. Отже, ще один принцип збігається з принципом імітації, який є доктриною розуму. З принципу наслідування ми виводимо філософську основу класичної доктрини, яка полягає у прийнятті теорії аристотелівського наслідуванні джерела літературної творчості. Другою ознакою класичної доктрини є «розум». Класики тріумфували над розумом за рахунок уяви та почуттів. Керуючи уявою в обмежених рамках, вони розуміли, що нехтування нею та емоціями є недоліком. Ось чому вони описали одного з найвеличніших письменників, Расіна, як «мислячого серцем, відчувачого розумом і реалізуючого уявою» [9]. Завдяки вищесказаному ми можемо підкреслити художні особливості доктрини: елегантність слів, міцність, красномовність, ясність та відсутність складних структур. Разом з цим важливість теми зростала. Коли Голден описав класичну літературу як таку, що дбає про форму перед суб'єктом [10], суб'єкт, згідно з нашими знаннями, набуває форми та змісту, але якщо під «суб'єктом» тут не мається на увазі його зміст і сценічна спрямованість.

Що стосується появи арабської класичної школи, то це радше необхідність для того періоду часу (кінець XIX – початок XX ст.). Тоді вели свою діяльність зачинателі, які хотіли відродити автентичну арабську спадщину. Одним із найважливіших чинників її виникнення було прагнення до розвитку особистості арабів через її незалежність. Підхід у повторенні шляху попередників до відродження та процвітання чітко відображений у сучасній арабській поезії. Тут також варто згадати вплив західної літератури. Її цитували та наслідували, сліdkували за різноманітністю класичних шкіл, романтизму, реалізму і символізму. Це була тенденція реформ для арабської дійсності того часу. Тут ми повинні згадати найважливіших піонерів арабської класичної школи, зокрема: письменника Мухаммада Самі аль-Баруді (1839–1904), поета Ахмеда Шаукі (1868–1932), письменника Хафеза Ібрагіма (1872–1932) і письменника Мустафу Садіка аль-Ріфаї (1880–1937). Це були люди, які працювали над поверненням до фундаменту чистої та автентичної арабської поезії, особливо аббасидської, заради збереження структури стародавньої арабської поеми (єдність рими, метрів та бейтів), а також множинності тем однієї поеми, що стоїть на руїнах та ізольований вступ, наслідуючий древні образи і слова у стародавніх значеннях,

так поети копіювали риси античних письменників і деякі теми античних поем. Згодом це стало найважливішою характеристикою класичної школи.

Багато хто досліджував природу давньої арабської поезії та ступінь її схильності до однієї з двох доктрин: класичної чи романтичної. Ця поезія насправді не була організована відповідно до жодної з них, що підтверджує «Елія Аль-Хаві», кажучи: «Думки критиків розійшлися. Що стосується природи арабської поезії та ступеня її приналежності як до класичних, так і до романтичних доктрин, правда полягає в тому, що арабська поезія ніколи не була організованою відповідно до цих підходів, тож іноді потрапляє в одну категорію, а іноді в іншу, відповідно до того, що відбувається з поетом щодо його природи, культури, характеру його досвіду та епохи. Арабська поезія є романтичною класикою, водночас в різних місцях» [11]. Про риси класицизму цієї поезії, власне, що нас і цікавить, Файез Тархіні каже: «Наслідкування та дотримання структури та правил вірша, використання традиційних тем, повторюваних у доісламській поезії, які не обмежувалися їх зв'язком з кожним сюжетом та іманентністю тексту з використанням аналогії, використання метафор порівнянь, чуттєвих сцен був характерний для творів доісламських поетів через повторення тем і сенсів у їхніх віршах та наслідування характеру, рис тощо» [12]. Але якщо це були риси класицизму доісламської поезії. Ісламським і омейядським поетам не вдалося відпустити теми доісламської поезії, хоча нові теми (такі як суперечки та політика) вже з'явилася в їхню епоху. Класицизм був своєрідним загальним каркасом арабської поеми. Якщо деякі риси вже ж змінювалися, то основа залишалася незмінною. Загалом ознаками класицизму в арабській поезії є: стереотипність у поемі, ідеалізм у значеннях, переживаннях і т. д. Кожна стародавня література називається класичною літературою, і кожен вертикальний вірш, створений в одному розмірі та одній римі, також вважається класичною літературою [13]. З цього питання арабська література мала свого класика.

Тут необхідно звернутись до театральної літератури, яка була введена в арабську завдяки перекладам і цитатам, зокрема, англійських і французьких драматургів. Існує багато прикладів: п'єса «Trois Les Horaces et les trois Curiaces». Її цитували «Мухаммед Осман Джалал» і «Салім Халіл Аль-Наккаш», які назвали його (Мей або Горацій) у 1868 році. Так само згадується література байок, «міфів», яку поет Ахмед Шаукі ввів в арабську літературу після того, як на нього вплинув фран-

цузький письменник «Ла Фонтен», який ввів це мистецтво у французьку літературу.

Романтична доктрина. Створення романтичної доктрини в літературі не відбувається миттєво. Для її входження у літературний процес був потрібен певний час. Давайте розглянемо походження та значення слова «романтизм». Слово «романтизм» походить від слова *romanius*, що походить від слова *Romanus*, яке зустрічалося у стародавніх мовах, які в середні віки вважалися розмовними діалектами мови Стародавнього Риму, тобто латинської мови [14]. Набіль Рагіб приписував походження цього терміну від французького слова *romanse*, що означає оповідання чи роман, незалежно від того, чи це вигадка, чи реальність. Згодом в англійській літературі романтизм почав асоціюватися з усім дивним, мальовничим і існуючим в книгах, а не в дійсності. Шлегель був першим, хто визначив романтизм, як антитезу класицизму. Потім за ним послідувала французька «Мадам де Сталь» [15]. Ми можемо вважати Жана Руссо засновником романтичного вчення, яке він представив у своєму оповіданні «Хелоні», яке стало зразком романтичного дослідження» [16]. Доктор Шукрі Аяд заявив, що «Шатобріан» є взірцем романтизму з його ідеями та духом, проте я не погоджуюся з ним. Я вважаю, що романтизм співіснував зі класицизмом з першої миті. Спочатку класицизм був поширеним і романтизм тільки зароджувався, потім з'явилися причини, щоб збити з романтизму молодика, а з класики старця. [17]. Можливо, найзначущий з цих компонентів полягає в умовах Європи вісімнадцятого століття, під час епохи потрясінь через переважаючі соціальні класи і нехтування існуючими принципами. Це стало причиною ліберальних революцій у політиці та думці по всій Європі. Мабуть, найяскравіші результати проявилися в посиленні національних мов. Я маю на увазі регіональні, зокрема – французьку. Також відбулася перемога буржуазії за рахунок аристократії. Ми можемо скласти філософську основу для «романтичної» доктрини, як її називає д-р. Мухаммад Гонімі Хілал: «Романтизм має ідеалістичний характер, заснований на естетичних засадах, включаючи відносність краси та її незалежність, про це заявляв «Дідро», а потім «Кант» [18]. Тож, він каже: «Раніше емоційна складова мала місце у філософії англійського письменника Локка та французького Кондорсе» [19]. Серед цих філософських рамок ми бачимо панування суб'єктивності, емоцій та уяви, що є порушенням правил класицизму. У їхніх творах були присутні біль, смуток, самотність та кохання,

вони вдавалися до опису природи, адже їхні почуття переповнювались емоціями, на яких, як і на уяві, базується процес творчості. Традиційні художні витoki літератури, зокрема романтичної, представляють собою дух звільнення та свободи» [20]. Саме це в середині дев'ятнадцятого століття мало не призвело до зникнення романтизму.

Що стосується появи романтичної школи в арабській літературі, то вона почала свою діяльність на початку XX століття, а закінчила в середині минулого століття. Її поява мала багато факторів, зокрема: контакт арабських письменників із західною цивілізацією через різноманітні подорожі та переклади романтичних літературних творів, відмова від традиційного підходу, що панував серед класиків, прагнення до вираження сентиментальності, суб'єктивності та незалежності особистості, якими класики нехтували, втеча від болісної реальності до фантазії та природи, загострення почуття смутку серед письменників через Першу світову війну. Найважливішу роль в цьому відіграли такі особистості: Халіл Мутран (1872–1949), Ібрагім Наджі (1898–1953), Алі Махмуд Таха (1902–1949) і Аббас Махмуд Аль-Аккад (1889–1964). Основними темами в поезії було вираження суб'єктивного емоційного переживання, в якому домінують сум, песимізм і самотність. Втеча до природи, монологи з нею, її зображення, простота мови, спроба оновити на рівні ритму, оновлення в літературних поетичних сюжетах, органічна єдність і споглядання життя, світобудови і природи – були одними з найважливіших рис романтичної школи.

Арабська література поєднує класичні традиції з романтичним духом, в якому переважають емоційність і суб'єктивність [21]. Рух до романтизму зумовлювався переслідуваннями, колоніальним гнітом, зіткненням старих і нових цінностей, а також контактом із західною культурою, насамперед через переклади [22].

Серед ключових чинників впливу – англо- та франкомовна література, літературні гуртки, публіцистика, післявоєнні страждання народів. Це сприяло формуванню романтичних течій, таких як «Поезія сумління» (1921), зокрема Аббас Махмуд Аль-Аккад і Абдул Кадір Аль-Мазні, а також група «Золотий скарб». Вони виступали проти класичних норм, натомість акцентували на емоціях, фантазії, уяві, тривозі й песимізмі, відмовлялись від фіксованої рими та тяжіли до органічної єдності твору.

Група північної діаспори, або «Асоціація пера», створена сирійськими та ліванськими емі-

грантами в Америці, очолювана Джебраном, поділяла ці ідеї. Програмним текстом стала книга «Сито» Михайла Нуайме. Аналогічно, андалузька ліга (1932), заснована Мішелем Маалуфом, тяжіла до емоційної, національної та гуманістичної поезії під впливом андалузької літератури, зокрема мувашахат.

У 1932 році в Каїрі виникла група «Аполлон», заснована Ахмедом Закі Абу Шаді. Її поезія тяжіла до природи, сільського життя, тем смерті, нічних роздумів, вільної рими й метафоричної експресії [23; 24].

Романтична школа в арабській літературі істотно вплинула на розвиток жанрів і стилістики, охоплюючи всі регіони арабського світу. Її ключовим досягненням стало створення нової риторики, що спирається на образність: порівняння, метафори, діагностику, абстрагування, втілення й об'єктивацію – елементи, які стали вершиною модерністського художнього мислення [25].

У поетичній мові романтики надали перевагу простоті, близькості до повсякденного життя, емоційності та художній виразності. Джебран Халіль Джебран вважається засновником сучасної естетичної мови. Як зазначає Елія Аль-Хаві, його мова походить з глибин людського досвіду – від радості й болю, матері до дитини, закоханого до коханої, пригноблених і слабких. Це мова «життя», створена з емоцій через досвід і роздуми [26].

Поети-романтики також оновили музичну структуру поезії, надаючи своїм віршам ліричної м'якості, внутрішньої гармонії й тонкої відповідності між словом і просодією [27]. Їхнє поетичне бачення часто виражало як песимізм і меланхолію, так і заклик до свободи, бунту, правди, добра і краси. Як наголошується в літературознавстві, романтизм – це «література революції», в якій дух змін є водночас метою і рушієм [28; 29].

Окрім появи серйозних спроб розвинути художню структуру арабської поеми, вона характеризувалась різноманітністю рими та метрів в одному вірші. Також були запроваджені нові форми, такі як силабічна поезія з «Групою Діван», особливо з «Аккадом». Це виражається у прикладах опублікованої поезії «Абдул Рахман Шукрі», і прозової поезії з «Джебраном» вільної поезії з групою «Аполлон». Усе це були серйозні спроби, які чекали глибшого розвитку в арабській поезії з появою ямба та прозового вірша.

Романтична доктрина справила значний вплив на розвиток арабської критики, зокрема через праці «Діван» Аббаса Махмуда Аль-Аккада та «Сито» Михайла Нуайме. Ці роботи демонстру-

ють бунтарський, оновлений підхід до літературного аналізу [30].

У прозі цей вплив виявлявся через орієнтацію на західну літературну традицію, з її багатством художніх течій. Арабський роман на ранньому етапі формувався як роман «утвердження» або «художнього експерименту», часто із слабкою композицією чи несталою структурою. Як зазначає Сенді Салем Абу Саїф, романтизм став необхідним етапом для становлення арабських романістів, які, як Юсеф Аль-Сібаї, зазнали впливу саме художньої естетики європейського романтизму, а не його філософії [31].

Роман «Зейнаб», який вважається першим повноцінним арабським романом, поєднує елементи романтизму, реалізму та класицизму. Ібрагім Абд аль-Рахман відзначає, що роман є прикладом складного синтезу трьох доктрин, який утворив нову якісну школу арабської літератури [31].

У подальшому розвинулися піджанри: аналітичні, соціально-романтичні романи, повісті про ідеалізоване кохання, а також критичний реалізм, що порушував теми соціальної несправедливості, емоційної ізоляції та жорстокості.

Щодо жанру біографії, арабські автори розвивали його з давніх часів (Ібн Ісхак) і до сучасності. Значний внесок зробив Аль-Аккад, чия «писемність» відображає не лише майстерність і досвід, а й інтелектуальну глибину. Західні біографії в перекладах також сприяли збагаченню арабської прози як за формою, так і за змістом [32].

Таким чином стає зрозумілим, наскільки великим, дієвим, всебічним і переважно позитивним був вплив романтичної доктрини в арабській літературі. До цього цей вплив можна було спостерігати в європейських і західних літературах. Він виявився глибшим як у поезії, так і в прозі. Завдяки йому риси цих літератур змінилися і розвинулися кількісно і якісно. Відроджуються також такі літературні жанри, як біографічна література, з'являються інші жанри, яких раніше не існувало, наприклад історичний роман. Поезія в різних міжнародних літературах була більш розвинутою на всіх рівнях, починаючи від поетичної мови та теми й значення, закінчуючи художніми шаблонами й вагами, на додаток до великої кількості та якості поетичної продукції.

Висновки. Літературні школи є не лише естетичними феноменами, але й інструментами культурного впливу на мову. Класична й романтична школи в арабській традиції демонструють два полюси – стабільність і динамізм, обов'язок і свободу, канон і експеримент. Їхнє значення виходить за межі літератури, формуючи національну ідентичність, культурну самосвідомість та сучасну мовну політику.

Синтез їхніх досягнень продовжує розвивати арабську мову, відкриваючи її до нових змістів і форм. Вивчення цих шкіл є необхідним для глибшого розуміння механізмів мовної еволюції й для збереження живого діалогу між традицією та сучасністю.

Список літератури:

- 1 – 60. ص، بدال أيظن – 60.
- 2 – 1988، توريب، ليجال راد، ثلاثل عزجل، 1522 ص، برعل ناسل، روظنم نبا – 2.
- 3 – 1984، نانبل قبتكم، 346 ص، بدال او غلال يف تاحلطصل امج عم، قنبو يدجم – 3.
- 4 – 1985، باتكلل قماعل عئيل، 141 ص، تراكيدي عيفو، جمنل نع لاقم، يرضخل دومحم قمجرت – 4.
- 5 – 1994، قضمهل راد، 10 ص، اماردلل عئيفل لوصأل او عئيكيسالكلل نروندنم دمحم. د – 5.
- 6 – 1967، توريب تاديوع، سويلوطن أ ديرف قمجرت، 39 ص، يربكلل عئيبدال بهاذمل، ناف بيليف – 6.
- 7 – 13 ص، عئيبدال بهاذمل، بغار ليلبن. د – 7.
- 8 – 293 ص، بدال قوذت – 8.
- 9 – 45 ص، يربكلل عئيبدال بهاذمل – 9.
- 10 – 294 ص، بدال قوذت – 10.
- 11 – 151 ص. 1983، نانبل توريب، قفاقثلا راد، 2 ط، يبرعل او يبرغل رعلشلا يف عئيكيسالكلل، يواحل ايلي – 11.
- 12 – (نانبل) توريب، عيزوتل او رشنل او تاساردلل عئيعمال قسسؤل، 1 ط، بدال بهاذمو اماردل، عئينحرت زيف – 12.
- 1988، 170 ص – 12.
- 13 – 162-158 ص، يبرعل او يبرغل رعلشلا يف عئيكيسالكلل، يواحل ايلي – 13.
- 14 – 293 ص، بدال قوذت – 14.
- 15 – 24 ص، باتكلل قماعل عئيل، 13 ص، عئيبعل ال عئيكيسالكلل نم عئيبدال بهاذمل، بغار ليلبن. د – 15.
- 16 – 1970 م، عئيرصلل عئيل، 106 ص، بهاذمو بدال، يشابوشل دمحم – 16.
- 17 – تيوكلا، قفرعلل ماع قلسلس، 173 ص، عئيببرغل او برعل دن عئيدقنل او عئيبدال بهاذمل، دايع دمحم يركش. د – 17.
- 1993، 309 ص، بدال قوذ – 18.
- 19 – 293 ص، عئيدحل عئيبدال دقنل – 19.
- 20 – 1973، قفاقثلا راد، 37 ص، عئيكثنامورل، الاله يمينغ دمحم. د – 20.

- 21 – ص 111، يبرغل او يبرغل رخشلا يف عيسنمورل، يواحل ايلي – 21.
- 22 – ص (175 – 177)، ثيدحل يبرغل رخشلا سرام، يجا فم عنمل دب ع دمحم – 22.
- 23 – ص (86 – 88)، ليكشتلاو عيؤرلا ثيدحل يبرغل بدال، دمحم يل ع نيسح، طلز دمحا – 23.
- 24 – ص 685، نيرشعل نرقل يف عيبرغل عدي صقلل عيما صفلل عيبنل، راجنل حاتفل دب ع حلصم – 24.
- 25 – ص 164، عيبدال سرامل ايل لخدم، يواشنل بيسن – 25.
- 26 – ص 242، يبرغل او يبرغل رخشلا يف عيسنمورل، يواحل ايلي – 26.
- 27 – ص 164، عيبدال سرامل ايل لخدم، يواشنل بيسن – 27.
- 28 – ص 164، عيبدال سرامل ايل لخدم، يواشنل بيسن – 28.
- 29 – ص 200، (ت، د، رصم) قرهقلا، يجنل اقل عبتكم، (ط، د)، يعابسل فسوي دن ع عياورل نف، بغار ليبن – 29.
- 30 – ص 55، فينصلل اقل لكش او عيبرغل عياورل، فيس وبأ مل اس يدناس – 30.
- 31 – ص 57، فينصلل اقل لكش او عيبرغل عياورل، فيس وبأ مل اس يدناس – 31.
- 32 – ص 157، هنونفو بدال، لي عامس نيذل زع – 32.

Yassin M. A. LITERARY SCHOOLS AND THEIR ROLE IN ENRICHING THE ARABIC LANGUAGE

This article provides a comprehensive exploration of the role of literary schools as a significant phenomenon that has influenced the formation, development, and enrichment of the Arabic language throughout different historical stages. Literary schools are considered not only as creative associations of writers but also as institutions that contributed to linguistic renewal, promoted the unification of literary norms, reinforced linguistic innovations in public consciousness, and expanded the expressive capacities of the language. Particular attention is given to the analysis of such movements as the classical school, the “Al-Mahjar” school, the neoclassical movement, the “Diwan” group, the “Apollo” school, as well as modernist tendencies of the twentieth century. The article examines how representatives of these schools enriched the lexical stock, developed the genre system, and introduced dialectal forms, neologisms, symbolism, and rhythmic and syntactic innovations. It is shown that literary schools not only reflected social, cultural, and political transformations but also actively shaped the linguistic environment—forming new syntactic constructions, altering established stylistic norms, and opening new avenues for emotional and intellectual expression. The author emphasizes that poetic language, artistic metaphor, intertextuality, and semantic depth became powerful tools for unlocking the full potential of the Arabic language and its ability to convey contemporary realities. The study underlines that the dynamic interaction between language and literary creativity laid the foundation for the harmonious coexistence of tradition and innovation, which ensured the living and evolving nature of the Arabic language. This research holds both theoretical and practical value for specialists in linguistics, literary studies, and cultural studies, as well as for educators and students in the humanities working within the context of Arabic cultural heritage.

Key words: Arabic language, literary schools, classicism, romanticism, poetics, language evolution, style.